Мĕнле çемье – çавăн пек пурнăç никĕсĕ

Мăшăрĕпе Ангелина Георгиевнăпа 1971 ç

Совет саманинче, тĕрĕссипе каласассăн, патшалăх уйрăм çын кил-йышне сăмса чикме юрататчĕ. Пухусенче упăшкипе арăмĕ икĕ тĕрлĕ шухăшласа пĕр-пĕринпе тăшмана тухса кайни те пулнă.

Юрать, ман çемьери лару-тăрăва пырса тивмен самана тÿнтерĕсем. Мăшăрăм Ангелина Георгиевна – педагог. Эпĕ Писательсен союзĕн председателĕн çумĕ пулса курнăччĕ те каçсерен киле вăхăтра çитейменни те, çĕрле хăнасемпе çÿрени те час-часах пулнă. Арăм ăнланатчĕ, ахальтен чăркăшланса чашăк-тирĕк шăкăртаттармастчĕ. Вăл та манăн яланах килте пулаймастчĕ те-ха – касхи шкулта ĕçлерĕ ĕмĕрĕпех. Арçын алли çеç мар, хĕрарăм алли çитменни те хуçалăхра тÿрех курăнать. Упраса хăварайрăмăр чиперех çемьене, тавах Турра.. Йывăрлăхсем пирĕн çемье никĕсне çирĕплетрĕç çеç.

Библиографи (ĕçĕсем):

Артемьев, Юрий Михайлович. Ĕмĕр пуçламăшĕ [Текст] : (1900-1917 çулсенчи чăваш литература историйĕн очеркĕ) / Юрий Артемьев, 1996. - 295 с.

Артемьев, Ю. М. Ирĕк шухăшсем : критика статьисем / Ю. М. Артемьев. – Шупашкар : Чăваш кĕнеке издательстви, 1991. – 207 с.

Артемьев, Юрий Михайлович. Пурнăç чăнлăхĕпе сăнарсен илемĕшĕн [Текст] : критика статйисемпе рецензисем / Ю. М. Артемьев, 1984. - 127, [1] с. с.

Артемьев, Ю. М. XX ĕмĕр пуçламăшĕнчи чăваш литератури : (1900-1917 çç.) / Ю. М. Артемьев. – Шупашкар : Чăваш кĕнеке издательстви, 1992. – 254 с.

Артемьев, Юрий Михайлович. Чăн тÿпере çич çăлтăр [Текст] : критикăллă статьясем / Ю. М. Артемьев. - Шупашкар, 2010. - 253, [2] с.

Артемьев, Юрий Михайлович. Шăпа карчĕсем [Текст] : литература тĕпчевĕпе критика статйисем / Юрий Артемьев. - Шупашкар, 2015. - 159 с.

Артемьев, Ю. М. Ытарайми пурнăç тĕсĕсем : статьясемпе тĕрленчĕксем / Ю. М. Артемьев. – Шупашкар : Чăваш кĕнеке изд-ви, 1988. – 126 с.

Артемьев, Ю. М. Этем тивĕçĕ : критикăлла статьясен пуххи / Ю. М. Артемьев. – Шупашкар : Чăваш кĕнеке издательстви, 1980. – 112 с.

Артемьев, Юрий Михайлович. Страсть к полемике [Текст] : Ст., рецензии / Ю.М. Артемьев, 2003. - 190 с.

Артемьев, Ю. М. Константин Иванов: Жизнь. Судьба. Бессмертие / Ю. М. Артемьев. – Чебоксары, 2013. – 255, [1] с., [8] л. ил.

Артемьев, Ю. М. Становление социалистического реализма в чувашской литературе / Ю. М. Артемьев. – Чебоксары : Чувашское книжное издательство, 1977. – 160 с.

Артемьев, Ю. М. Сила притяжения земли / Ю. М. Артемьев // Çулталăк кĕнеки = Календарь года : 2009. - Чебоксары, 2008. - С. 192-195.

Библиографи (ун çинчен):

Артемьев, Ю. М. «Ĕмĕрĕпех вĕренме çуралнă эпĕ» / Ю. М. Артемьев ; И. Алексеева çырса илнĕ // Çамрăксен хаçачĕ. – 2016. – 24 чӳк (№ 46). – С. 5 : сăн ӳкерчĕк.

Артемьев, Ю. «Литература ĕçĕ тертлĕ, анчах пархатарлă...»" / Ю. Артемьев ; С. Суранов çырса илнĕ // Тантăш. – 1997. – 25 ака (№ 17). – С. 6. – (Кăмăлтан ; № 2).

Артемьев, Ю. Хальхи кунсем капла-ха, килес кунсем мĕнле-ши? / Ю. Артемьев // Тăван Атăл. – 2012. – № 5. – С. 106-112.

Артемьев, Ю. «Чапшăн пурăнмастăп...» / Ю. Артемьев ; М. Сениэль çырса илнĕ // Тантăш. – 1993. – 25 сент. (№ 38). – С. 5.

Артемьев, Ю. Чун-кăмăл апатне техĕмлĕ пĕçересçĕ / Ю. Артемьев ; пичете Н. Осипова хатĕрленĕ // Тăван Атăл. – 2012. – № 4. – Прил.: с. 2-10. – (Сунтал).

. Ачча, В. А. Халăхшăн ырă ĕç тăваççĕ / В. А. Ачча // Канаш ен. – 2012. – 13 кăрлач. – С. 1.

Сергеев, Т. С. Артемьев Юрий Михайлович // Сергеев, Т. С. Канашцы – доктора наук / Т. С. Сергеев. – Чебоксары, 2000. – С. 22-26.

Федорова, Ольга Хисеплĕ ятпа чысланă : [Сиккасси салинче çуралса ӳснĕ филологи ăслăлăхĕсен докторĕ Юрий Михайлович Артемьев çинчен] / О. Федорова. - Текст : непосредственный // Канаш ен. - 2017. - **23 çĕртме (№ 43).** С. 2 : сăн ӳкерчĕк.

Информаципе библиографи пайĕ
Пухса хатĕрлекенĕ Л. И. Евгеньева
Тел.49-7-00,e-mail:library-hihazan@yandex.ru

Канаш тăрăхĕн тĕп библиотеки

Информаципе библиографи пайĕ

Канаш енĕн пултаруллă ывăлĕ

Юрий Михайлович Артемьев

/Чăваш литературин паллă тĕпчевçине - 85 çул/

Шăхасан сали
2026 ç.

«Чие тымарĕнчен пĕр чĕлĕм турăм, Кăпчанкăран эп аврăм чăпăкне, Савăнăçпа та, хуйхăпа та туртрăм, Сисмерĕм те кун-çулăм иртнине».

Юрий Михайлович Артемьев 1941 çулхи кăрлачăн 30-мĕшĕнче Канаш районĕнчи Сиккасси салинче çуралнă. Хусан патшалăх университетĕнче вĕреннĕ. Чăваш патшалăх гуманитари ăслăлăхĕсен институтĕнче ĕçленĕ, ЧР Профессионал писательсен союзĕн председателĕн заместителĕ пулнă, Чăваш патшалăх университетĕнче аслă преподавательте, кафедра доцентĕнче, кафедра ертÿçинче тăрăшнă. Хальхи вăхăтра вăл – вырăс чĕлхипе литературин кафедрин профессорĕ.

.

Кĕскен

Юрий Михайлович Артемьев ялти вăтам шкулта вĕреннĕ чухнех литературăпа кăсăкланма пуçланă. «50-мĕш çулсенче» Канашри «Коммунизмшăн» хаçатра пĕчĕк заметкăсем пичетленсен епле савăннине халь те лайăх аставатăп, - тет Юрий Михайлович. – Ун чухне редактор А. Ф. Каховскийччĕ. Пит савăнтарма, хавхалантарма пĕлетчĕ ялтан пынă шĕвĕрсене. Чунлă этемччĕ. Ю. Гуляшов псевдонимпа та çыркалаттăмччĕ хăш чух».

Юрий Михайлович 1959 çулта Çĕпĕре вербовкăпа тухса каять. «Çак тапхăр маншăн калама çук пысăк çул пулчĕ. Çанă тавăрса, пусăрăнса ĕçлеме вĕрентрĕ», - аса илет халĕ Юрий Михайлович.

Çар служби хыççăн 1964 çулта Хусанти В. И. Ульянов-Ленин ячĕллĕ университетăн историпе филологи факультечĕн вырăс чĕлхипе литературин уйрăмне вĕренме кĕнĕ. Кунта вăл литературăна тĕпчемелли мелсемпе меслетсене тимлесех алла илнĕ. Юрий Гуляев профессор ертсе пынипе чăваш литературинчи романтизм меслечĕ епле аталанса пыни çинчен диплом ĕçне çырса ăнăçлă хÿтĕлет.

Ю. М. Артемьевăн малтанхи тĕпчев ĕçĕсем 1970 çулта «Тăван Атăл» журналта пичетленеççĕ. «Пурнăç чăнлăхĕ е романтизм» статьяра вăл халиччен çырман ыйтусене хускатать çеç мар, ăна тĕплĕн уçса панипе палăрать. Кивĕ çулпах чуптаракан хăш-пĕр критиксемпе литературоведсем çамрăк тĕпчевçĕн ĕçне «шăртланса» йышăнаççĕ, анчах та çакă Ю. М. Артемьева татах та тĕплĕнрех ĕçлеме хистет, вĕренме хавхалантарать. 1969-1971 çулсенче ăслăлăхпа тĕпчев институтĕнче ĕçлет.

1971-1974 çулсенче вăл Мускаври А. М. Горький ячĕллĕ Тĕнче литератури институчĕн аспирантуринче вĕренет, 1977 çулта çакăнтах паллă ученăй, филологи наукисен докторĕ Н. С. Надьярных ертсе пынипе филологи наукисен кандидачĕн диссертацине ăнăçлă хÿтĕлет, çав çулах Ю. М. Артемьевăн пĕрремĕш монографийĕ «Становление социалистического реализма в чувашской литературе» Шупашкарта çапăнса тухать. 1978 çулта ăна СССР Писательсен союзĕн членне илеççĕ. Ĕçлеме пултарнине кура, чăваш литератури интересĕсене малти вырăна хунине шута илсе Юрий Михайловича Чăваш Республикинчи Писательсен союзĕн правленийĕн председателĕн çумĕ пулма суйлаççĕ.

12 кĕнеке («Этем тивĕçĕ» (1980), «Пурнăç чăнлăхĕпе сăнарсен илемĕшĕн» (1984), «Ирĕк шухăшсем» (1991), «Ĕмĕр пуçламăшĕ» (1996), «Чăн тÿпери çич çăлтăр» (2010) т. ыт. те), 260 ытла статья авторĕ. «XX ĕмĕр пуçламăшĕнчи чăваш литератури» (1992) тĕпчев чăваш литературоведенине тата ытларах аталанма пулăшнă пысăк утăм пулса тăнă.

И. Я. Яковлев хайлавĕсен, докуменчĕсемпе çырăвĕсен пуххине пичете хатĕрленĕ, К. Ивановпа Çеçпĕл Мишши, В. Рзайпа Е. Еллиев, А. Артемьевпа А. Емельянов пултарулăхне тĕплĕн тĕпченĕ. Республикăри хаçат-журналсăр пусне «Дружба народов», «Волга», «Филологические науки», «Вопросы литературы» журналсенче, «Литературная Россия» хаçатра нумай пичетленнĕ.

Француз чĕлхине пĕлет, нимĕç, испан, итали чĕлхисем те илĕртеççĕ ăна. Альфонс Доде, Андре Моруа хайлавĕсене французларан чăвашла тÿрремĕн куçарать.

Аса илÿсем

Вăрçă ачи

Пирĕн çемьере тăватă ача, эпĕ тата иккĕмĕш пуслăхран виçĕ йăмăк. Анне, Екатерина Васильевна, темле çапла ÿстерме пĕлнĕ пире – уйăрса тăмастпăр аттесене пăхса. Халь те эпир питĕ туслă. Пĕр-пĕринпе çыхăну тытсах тăратпăр. Пурте аслă пĕлÿллĕ, çемьеллĕ. Икĕ йăмăк Шупашкартах, Елена – куç тухтăрĕ, Люба – биолог. Анастасия Уренгойра пурăнать, вăл химик-технолог.

Ачалăха аса илес пулсан, пĕрремĕш аса илÿ эпĕ тăваттăра чухнехи пуль. Урампа шеренгăпа резерв салтакĕсем утаççĕ. Эпĕ чÿрече ани çине тăнă та вĕсенчен куç илми пăхса тăратăп. Мана ун чухне куççăр асаннепе хăварнă та урама тухайман ĕнтĕ эпĕ. Каярахпа, вăрçăн тăваттăмĕш çулĕ пынă чух, фронтран таврăнма пуçларĕç. Пĕри урине хăварнă вăрçă хирĕнче, тепри – аллине. Атте вăрçăран таврăнсан ун чĕрçи çинче ларнине астăватăп тата. Унăн наградисене ытараймасăр пăхнине, пĕчĕк пÿрнесемпе сĕртĕннине…

Тăван килте: амăшĕ Екатерина Васильевна, йăмăкĕсем: Любовь (юнашар), Еленăпа Анастасия (сулахайран сылтăмалла)